

Tillsyn av båtklubbar 2020

start.stockholm

Tillsyn av båtklubbar 2020

Dnr: 2021-4772

Utgivare: Miljöförvaltningen

Kontaktperson: Anna Constantinides

Sammanfattning

Miljöförvaltningen besöker årligen båtklubbar och varvsföreningar i Stockholms stad (nedan kallad båtklubbar). Vid inspektion kontrolleras verksamheternas egenkontroll med avseende på båtbottnfärger, hantering av farligt avfall, kemikalier, tvätt av båtar, cisterner och enskilda avlopp. Under 2020 inspekterade miljöförvaltningen 30 båtklubbar med uppläggningsplatser inom staden, varav 24 är belägna vid Mälaren, fem vid Östersjön och en vid Magelungen. De tre vanligaste anmärkningarna var att båtklubbar saknar eller har bristfällig rutin för täckning av båt vid underhållsarbete/saneringsarbete, avfallshanteringsplan samt rutin för tillbud och olyckor.

Under året har även inspektion genomförts av tre båtklubbar i samband med pågående blästringsarbeten, utöver de 30 planerade tillsynsbesök som ingick i den riktade tillsynen. Miljöförvaltningen bedömde att blästringsarbetet utfördes på ett adekvat sätt med fungerande och tillräckliga försiktighetsmått.

Under 2020 har XRF-projektet avslutats med en rapport som redovisats till Miljö- och hälsoskyddsämnden. Projektets syfte var att utföra kvantitativa mätningar av koppar, zink, tenn och bly på båtbottnar hos båtklubbar inom staden. Mätningarna har utförts med röntgenfluorescens-teknik (XRF) där halten metall mäts i $\mu\text{g}/\text{cm}^2$. Happy Boat AB som har utfört alla mätningar har sammanställt en separat rapport över samtliga mätresultat under åren 2016-2019. Denna rapport redovisades som bilaga till tjänsteutlåtandet med förvaltningens rapport om projektet.

Bakgrund

I Stockholms stad finns det omkring 76 båtklubbar, varav sex är varvsföreningar för fritidsbåtar. Cirka 50 av dessa har en egen uppläggningsplats i anslutning till hamnen. Miljöförvaltningen besöker årligen båtklubbar med uppläggningsplatser. De flesta båtklubbar arrenderar marken av Stockholm stad genom Idrottsnämnden med undantag för de klubbar som arrenderar mark från Kungliga Djurgårdens Förvaltning. Det förekommer även båtägare som inte är med i någon båtklubb utan tar hem båten på en båttrailer, så kallade trailerbåtar. Miljöförvaltningen saknar information om den miljöfarliga verksamhet som bedrivs på båtklubbar som inte har någon uppläggningsplats. Det finns inte heller någon information om huruvida båtägare som tar hem sin båt underhåller den och om några utsläpp finns förknippade med detta.

Båtlivet är förenat med många olika hälso- och miljöfarliga produkter så som båtbottnfärger innehållande biocider, olika tvättmedel, vax, polermedel, glykol, farligt avfall och dylikt. Båtverksamhet kan således påverka människors hälsa och miljön på ett negativt sätt genom utsläpp till luft samt utsläpp av kemikalier och båtbottnfärger direkt till mark och vatten på de platser där båtarna underhålls och förvaras.

Läckage av kemikalier förekommer också då båtar sjösätts och nyttjas i vattnet. Den enskilt största och mest allvarliga miljörisken kopplad till båtclubbars verksamhet är läckage av

metaller och andra miljögifter från båtottenfärger till mark, vatten och bottensediment. Många båtottenfärger innehåller giftiga metaller (biocider) för att motverka påväxt på skrovet. Metallerna är giftiga för vattenlevande organismer och till viss del för människor om de får i sig höga halter, t.ex. genom förorenad jord och damm. Båtgångare kan utsättas vid underhållsarbeten om inte lämplig skyddsutrustning (så som inandningsskydd) används. Höga och förhöjda halter av metaller i vatten och sediment kan leda till negativ påverkan på vattenlevande organismer i hav och sjöar.

Mycket höga halter av oönskade organiska och icke-organiska ämnen har uppmätts i sedimentet vid småbåtshamnar och på uppläggningsplatser runt om i landet. En sammanställning av föroreningsituationen vid Stockholms uppläggningsplatser gjordes 2013, då provtagningar utfördes på nio uppläggningsplatser. Under hösten 2017 utfördes ytterligare fyra provtagningar som bekräftade resultatet från 2013. Föroreningsnivån på de uppmätta uppläggningsplatserna är hög eller mycket hög i ytskiktet och det är inte bara gamla föroreningar som utgör grund för mätresultaten, utan det kontinuerliga underhållsarbete som en båt kräver medför en kontinuerlig påspädning av föroreningar till mark. Halterna som har uppmätts överskrider Naturvårdsverkets riktvärden för förorenad mark, både för *mindre känslig markanvändning* och *känslig markanvändning*.

Tillämpliga bestämmelser som reglerar verksamheten vid båtklubbar är, utöver miljöbalken, förordningen (2000:338) om biocidprodukter, Havs- och vattenmyndighetens riktlinjer för båtbotentvättning av fritidsbåtar (rapport 2012:10), Sjöfartsverkets föreskrifter om mottagning av avfall från fritidsbåtar (SJÖFS 2001:13), avfallsförordningen (2011:927) samt lokala hälsoskyddsföreskrifter för Stockholms stad med avseende på enskilda avlopp.

Tillsyn

Under 2020 inspekterade miljöförvaltningen 30 båtklubbar inom staden, varav 24 är belägna vid Mälaren, fem vid Östersjön och en vid Magelungen. Vid inspektion granskas verksamheternas egenkontroll med avseende på hantering av farligt avfall inklusive avfallshanteringsplan, utfasningsplan för otillåtna färger (innehållande biocider och TBT), policy för användning av båtottenfärger, rutiner för underhåll och tvätt av båtar, cistern, toatömning och avlopp.

Sedan 2017 har frågan om sanering och saneringsmetoder varit föremål för diskussion inom branschen eftersom saneringen i sig innebär risk för viss spridning av de farliga metallerna. Miljöförvaltningen har därför sedan 2018 börjat arbeta med förebyggande tillsyn av saneringsaktiviteter för att säkerställa att spridning av biocider från båtottenfärg inte sker. En anmodan skickades ut till alla båtklubbar om att inkomma med uppgifter avseende blästring av båtskrov. Detta arbete har fortsatt under 2020 och en ny anmodan skickades ut till alla båtklubbar.

Vid inspektion av pågående blästringsarbeten kontrolleras att sanering sker med minimerad risk för spridning till omgivande miljö och att lämpliga försiktighetsåtgärder tagits för att skydda personers hälsa. Vidare granskas täckning av mark och båt, hantering av farligt avfall, skyddsåtgärder, personlig skyddsutrustning och egenkontroll.

Resultat från tillsyn

Alla 30 inspekterade båtklubbar hade någon form av miljödokument och miljöstyrning, dock i varierande grad. De tre vanligaste anmärkningarna var att båtklubbar saknar eller har bristfällig rutin för täckning av båt vid underhållsarbete/saneringsarbete, avfallshanteringsplan samt rutin för tillbud och olyckor.

Avseende avfallshanteringsplan framkom i tillsynen att det var 43 % av båtklubbarna som saknade en fullgod sådan, vilket kan jämföras med 79 % år 2019, 65 % år 2018 och 47 % år 2017. Orsaken till att avfallshanteringsplanen inte är tillfredsställande skiljer sig ofta bland båtklubbarna. Det kan vara allt från att uppgift om mängd av en viss avfallsfraktion saknas till att de inte har någon avfallshanteringsplan.

Tillsynen för 2020 visar en fortsatt positiv trend med ökad medvetenhet bland båtklubbarna om frågor som rör miljön och hur biocidfärg och underhållsarbete påverkar mark- och vattenlevande organismer samt människors hälsa. Jämfört med tidigare år så var det färre som saknade eller hade bristande utfasningsplan för otillåtna färger (33 %, jämfört med 75 % år 2019, 35 % år 2018, 17 % år 2017 samt 82 % år 2016) framförallt gäller det biocidfärger i Mälaren respektive för TBT i Östersjön.

Inspektioner genomfördes av tre båtklubbar i samband med pågående blästringsarbeten, utöver 30 planerade tillsynsbesök som ingick i den riktade tillsynen. Vid inspektion av pågående blästringsarbete har miljöförvaltningen bedömt att blästringsarbetet utförs på ett adekvat sätt med fungerande och tillräckliga försiktighetsmått.

Miljöförvaltningen utredde under år 2020 ett klagomålsärende rörande misstänkta utsläpp till mark i samband med båtunderhåll. Inspektion på plats utfördes. En båt identifierades där båtägaren hade brustit i försiktighetsåtgärder vid sanering genom skrapning. Spridning av föroreningar via skraprester skedde. Verksamheten har på begäran förmedlat kontaktuppgifter till båtägaren samt mätresultat (XRF) gällande den berörda båten. Båten visade sig vara behandlad med kopparbiocidfärg. Båtägaren avhjälppte föroreningen med uppsamling av spillet under handläggning av ärendet.

Slutsats från tillsyn

Förvaltningen har noterat en förbättring bland båtklubbarna gällande miljöstyrning, riskmedvetenhet och utveckling av egenkontroll. Många båtägare har hört av sig med frågor till förvaltningen om båtbottnfärger, om deras båt behöver saneras samt vilka risker detta innebär och lämpliga åtgärder att vidta. Att frågeställningar och diskussioner i klubbarna nu

handlar om sanering och vilka saneringsmetoder som är att föredra, istället för att diskutera biocidernas toxicitet, är positivt. Förvaltningen bedömer att båtclubbarna har goda möjligheter att uppnå och bedriva en miljömässigt godtagbar verksamhet och egenkontroll med minskad miljöpåverkan som följd.

Samtidigt behöver information om otillåtna båtbottnfärger och dess konsekvenser fortsätta att spridas och förvaltningen behöver fortsätta arbetet med att ge tydliga riktlinjer i frågan. Förvaltningen behöver fortsatt arbeta för att det satta målet att samtliga båtar med hemmahamn i Mälaren skulle vara sanerade och biocidfria till utgången av 2020 uppfylls under 2021. Det är också viktigt att fortsätta tillsynen av de blästringsarbeten som planeras ske under 2021 samt övervakning av provtagningsresultaten från spolplattors reningsanläggning.

Förvaltningens plan för tillsyn 2021

Från och med 2021 utökas tillsynen så att även båtclubbar utan uppläggningsplats tillsynas. Under 2021 planerar förvaltningen att tillsyna 18 båtclubbar (inkl varvsföreningar) med uppläggningsplats och 8 utan uppläggningsplats. Vid tillsyn följer man även upp tidigare noterade anmärkningar. Vid tillsyn kommer fortsatt stor uppmärksamhet riktas mot hur arbetet kring utfasningen av giftiga båtbottnfärger och kemikalier fortskrider. Vidare fokuserar förvaltningen vid sina inspektioner på en förbättrad egenkontroll samt informationsspridning från båtclubben till båtägarna.

Miljöförvaltningen kommer fortsätta anmoda clubbarna att informera förvaltningen om blästring av båtskrov planeras utföras inom båtclubbarnas område. Inspektioner kommer att ske vid pågående blästringsarbeten.

Projekt XRF

Under 2020 har XRF-projektet avslutats med en rapport som har redovisats till Miljö- och hälsoskyddsnämnden. Happy Boat AB som har utfört alla mätningar har sammanställt en separat rapport över samtliga mätresultat under åren 2016-2019. Denna rapport bilades tjänsteutlåtandet med förvaltningens rapport rörande projektet.

Miljösmart båtliv – ett kommunikationsprojekt till båtägare

Miljöförvaltningen och Idrottsförvaltningen har tillsammans under 2020 initierat ett kommunikationsprojekt till båtägare. Kampanjen relaterar till åtgärder i Stockholms kemikalieplan, Stockholms stads Handlingsplan för god vattenstatus och Stockholms stads Handlingsplan för minskad spridning av mikroplast. Projektets mål är att nå ut till en stor del av stadens båtägare med stadens miljösmarta tips. Under år 2020 har projektet tagit fram en hemsida med tips och information, hallbart.stockholm/batliv. Även en folder och affisch har tagits fram med kortfattade tips för ett miljösmart båtliv. Informationsmaterialet spreds bland annat vid tillsynsbesök. Båtclubbar erbjöds även att beställa informationsmaterialet. Tre korta

filmer har tagits fram och spridits bland annat i sociala medier. Projektet fortsätter under 2021.

Samverkan

Sedan slutet av 2013 deltar förvaltningen i regelbundna möten med Saltsjön - Mälarens Båtförbund och Idrottsförvaltningen. Detta samarbete har efterfrågats och är en viktig informationskanal för att nå ut med förvaltningens tillsynsarbete och bedömningsgrunder till båtclubbarna och dess medlemmar. Utöver detta finns ett samarbete mellan kommuner med båtclubbar i Mälaren som syftar till att skapa en enhetlig bedömning avseende användande av båtbottnfärg i Mälaren inom Miljösamverkan Stockholms Län (MSL). Under årets första kvartal har miljöförvaltningen suttit med i arbetsgruppen för att ta fram *Handläggarstöd vid tillsyn av fritidsbåtclubbar, varvsföreningar och marinor*.

Transportstyrelsen fick under 2016 ett regeringsuppdrag som syftar till att minska läckage och utsläpp från båtbottnfärger. Uppdraget resulterade i att arbetsprojektet "Skrovmålet" etablerades. Skrovmålet är en sammanslutning av olika myndigheter som är inblandade i båtmiljöfrågor. Tanken är att se över befintligt regelverk samt vid behov ta fram nytt regelverk i syfte att minska utsläpp och läckage från båtbottnfärger och eventuellt förtydliga dagens regler. Miljöförvaltningen deltar i Skrovmålet.

Slut